

LBRIS

We know
books

SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN
ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

OPERE COMPLETE V

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ Ε΄

OMILII I
OMILIAI A΄

Introducere, traducere, note:
Adrian Tănăsescu,
Cristina-Costena Rogobete,
Cristian Chivu, Cornel Coman

Coordonator:
Cristian Chivu

EDITURA GÂNDUL APRINS
2024

Cuprins

Listă de abrevieri.....	5
Cuvânt înainte	6
Cuvânt la smochinul cel uscat și la pilda viei.....	11
Cuvânt la Marea Sâmbătă.....	37
Cuvânt la Nașterea Domnului	109
Cuvânt la Întâmpinarea Domnului	155
Cuvânt la Schimbarea-la-față a Domnului.....	201
Cuvântul I la Adormirea Maicii Domnului.....	257
Cuvântul al II-lea la Adormirea Maicii Domnului.....	299
Cuvântul al III-lea la Adormirea Maicii Domnului	357
Cuvânt la Nașterea Maicii Domnului	377

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου,
μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τῆς ἁγίας
Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως,
λόγος εἰς τὴν ξηρανθεῖσαν συκῆν
καὶ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπελῶνος

(1) Κινεῖ με πρὸς τὸ λέγειν ὁ ἐνυπόστατος τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς λόγος, ὁ τῶν πατρικῶν κόλπων οὐκ ἀποστάς καὶ ἐν μήτρᾳ παρθένου ἀπεριγράπτως κυοφορηθεὶς, ὁ δι' ἐμὲ κατ' ἐμὲ γενόμενος, ὁ ἀπαθῆς ὢν τῇ θεότητι καὶ ὁμοιοπαθὲς μοι περιθέμενος σῶμα, ὁ ἐπὶ χερουβικῶν ἀρμάτων ἐποχούμενος καὶ ἐπὶ γῆς ἐπὶ πῶλον ὄνου ἐπιβεβηκώς, ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁ ὑπὸ τῶν Σεραφίμ ἅγιος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι εὐφημούμενος καὶ τὰ τῶν παιδῶν ψελλίσματα ἐξ ἀπειροκάκου γλώττης ἀποδεχόμενος, ὁ θεὸς ὢν καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ ὑπάρχων καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν, ὁ ἄυλος καὶ ἀόρατος ὢν ὡς θεὸς καὶ ὁρατὸν καὶ ψηλαφητὸν σῶμα ἀναδεξάμενος, ὁ ἐκουσίως ἐπὶ τὸ πάθος ἐλθὼν, ἵνα μοι τὴν ἀπάθειαν χαρίσῃται. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν αὐτοῦ, τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄφρα δελεασθέντα τὸν ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἰδίαν καὶ ὁμοίωσιν ἐπλασεν, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐντολῆς ἐν παραβάσει γενόμενον καὶ φθορᾷ ὑποχείριον καὶ θανάτῳ ὑπεύθυνον, οὐκ ἤνεγκεν ὁ φύσει συμπαθῆς τοῦ ποθουμένου τὴν στέρησιν, ἀλλὰ πολυτρόπως αὐτὸν πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἐκάλεσεν, παιδεύσας ὡς δούλον ἀγνώμονα, ὡς υἱὸν νηπιάζοντα, πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως καὶ πάντα μηχανησάμενος τρόπον, ὅπως τὴν τοῦ τυράννου

¹ Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim.

Al cuviosului Părintelui nostru Ioan,
monahul și presviterul sfintei lui Hristos,
Dumnezeului nostru, [biserici a] Învieri[i]¹,
cuvânt la smochinul cel uscat și la pilda viei

1. Mă mișcă spre cuvântare înipostatul Cuvânt al lui Dumnezeu și Tatălui, Cel ce de Părinteștile sânuri nu S-a depărtat și în pântecel Fečioarei în chip nescris-împrejur S-a purtat, Cela ce pentru mine ca mine S-a făcut, Cela ce nepătimitor este cu dumnezeirea și îmbrăcat cu trup deopotrivă-pătimitor mie, Cel ce pe heruvicești care Se poartă și pe pământ pe mînz de asină S-a suit², Împăratul slavei, Cel ce de serafimi [ca] sfânt dimpreună cu Tatăl și cu Duhul e lăudat și gângurelile pruncilor cele din fără-de-răutate limbă le primește, Cela ce, Dumnezeu fiind, și întru chipul robului este, și chipul robului a luat³, Cel ce nematerialnic și nevăzut este ca Dumnezeu și văzut și pipăit trup a primit, Cel ce de voie la patimă a venit ca mie nepătimitirea să-mi dăruiască; fiindcă văzând plăsmuitura mâinilor Sale momită prin a șarpelui amăgire – omul, pe carele după chipul Său și după asemănare l-a plăsmuit – și întru călcarea poruncii Sale ajuns, și stricăciunii supus, și morții vinovat, n-a suferit Cel din fire împreună-pătimitor lipsirea de cel dorit, ci în-multe-feluri la întoarcere și pocăință l-a chemat, povățuindu-l ca pe un rob necugetat⁴, ca pe un fiu cu pruncească minte, în-multe-chipuri și

² V. Matei 21, 7.

³ V. Filipeni 2, 7.

⁴ Termenul din original poate avea, în funcție de context, și valența de „nerecunoscător” sau „îndărătnic”.

δουλείαν ἀποσεισάμενος ἐπανέλθη πρὸς τὸν αὐτὸν πλαστοουργήσαντα. Ἀλλ' ἀδυνάτως εἶχεν πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν ἀπαξ ἑαυτὸν καταδουλώσας τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ συγκραθεὶς τῇ γῆϊνῃ ἐπιθυμίᾳ ἐκ προαιρέσεως.

Διὸ δὴ ὁ ὑπεράγαθος δεσπότης ἐξασθενήσασαν τὴν φύσιν ἰδὼν ταύτην ἀναλαμβάνει· λόγῳ γὰρ καὶ ἐντολαῖς καὶ προστάγμασι σωτηρίοις ἀπειθοῦντα τὸν ἄνθρωπον βλέπων τί φησι; Δεῖ με ἔργῳ παιδεῦσαι τὸν ἀγνοοῦντα. Δεῖ με ἐπιλαβέσθαι τῆς αὐτοῦ φύσεως καὶ ὡς ὄργανῳ χρῆσασθαι πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὅπως συνεθισθεῖσαν ταύτην καὶ αὐτὸς ἐργάσῃται. Δεῖ με ὄραθῆναι καὶ οὕτως ἰατρεῦσαι τὸν ἀσθενοῦντα. Δεῖ με ἐπιστρέψαι τὸ πλανώμενον πρόβατον καὶ ὀδηγήσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν τοῦ παραδείσου νομὴν. Πῶς οὖν ἐπιστρέψω μὴ θεωρούμενος; Πῶς ὀδηγήσω τὸν τὰ ἴχνη μου μὴ βλέποντα;

Διὰ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα, δι' ὧν ἔπραξέ τε καὶ ἔπαθεν, ἔργῳ διδάξῃ τὸν ἀγνοοῦντα τὸν τρόπον

¹ V. *Evrei 1*, 1. Hrisostom spune în tâlcuirea sa la Epistola către evrei că cei doi termeni sînt sinonimi – πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, τούτέστι διαφόρως (explicație preluată și de Efthimie Zigavinul), iar Damaschinul însuși, în tâlcuirea sa la aceeași Epistolă, spune că ei înseamnă „umbrit”, „obscur”. Sevirian la Gavalelor spune că apostolul zice πολυμερῶς din unghiul „deosebiriilor între vremurile în carile s-au iconomisit cele pentru noi”, pe cînd πολυτρόπως – din unghiul faptului că „altă poruncă s-a dat lui Adam, alta lui Noe, alta lui Avraam, și prin Moisi alta, și prin proroci – deosebire” (v. *Catenae Graecorum patrum in Novum Testamentum*, vol. 7, Oxford: Oxford University Press, 1843, p. 123). Theodorit, comentînd același pasaj, spune că πολυμερῶς se referă la „iconomiile de tot felul”, pe cînd πολυτρόπως are în vedere deosebirea dintre dumnezeieștile vedenii. Marele Vasilie vede însă o altă nuanță în termenul πολυμερῶς, tratîndu-l ca și cum el ar însemna „cu mai multe noime” și învinuindu-i pe eretici că interpretează μονομερῶς, într-un sens unic (și nepotrivit), cele spuse πολυμερῶς în Scriptură (v. *Împotriva lui Eunomie*, PG 29, 752A). Și Anastasie Sinaitul, avînd în vedere locurile din Scriptură

în-multe-feluri¹ și în tot felul meșteșugind încât [acesta], de robia tiranului scuturându-se, să se întoarcă la Cel ce l-a plăsmuit – însă nu se putea întoarce, [de vreme ce s-a] robit o dată păcatului și [s-a] amestecat cu pămînteasca poftă din sloboda [sa] alegere.

Drept aceea, dar, preabunul Stăpîn, istovită văzînd firea, o ia pe aceasta asupra-și – că văzîndu-l pe om neînduplecat de cuvînt, și de pravile, și de porunci mîntuitoare, ce zice? „Cade-se Mie cu fapta să-l învăț pe cel neștiutor. Cade-se Mie să apuc firea lui² și ca pe o unealtă să o folosesc spre virtute, așa încât, obicei făcîndu-se aceasta, și el însuși să o lucreze. Cade-se Mie văzut să Mă fac, și așa să-l vindec pe cel bolnav. Cade-se Mie să întorc oaia cea rătăcită și s-o călăuzesc la pășunea cea dintru început, a raiului. Cum, dar, o voi întoarce nevăzut fiind? Cum îl voi îndruma pe cela ce urmele nu Mi le vede?”

Pentru aceasta S-a făcut om: ca, prin cele pe care le-a făptuit și prin cele pe care le-a pătimit, cu lucrul să-l

unde se vorbește de o zidire sau alta, cum ar fi munții sau apele, spune că „toată zidirea văzută și nevăzută πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως se înțelege de către cei de-Duh-purtători bărbați, ca să nu [se creadă că] boalește de sărăcie a cunoașterii Duhul Cel sfânt, neputînd dăruia așa cum [dăruiește] ploaia verdețurilor felurit har roadelor celor de mîncare ale acestora, că cu-multe-fețe și cu-multe-lumini și [totodată] de-aceeași-lumină este apa dumnezeieștii Scripturi, din unul izvor al atotsfîntului Duh țâșnind” (*Cuvîntul 2*, VI, în *Anastasius of Sinai Hexaemeron*, OCA 278. Rome: Pontificio Istituto Orientale, 2007). V. și *Lexiconul* lui Pseudo-Zonaras, *sub voce*.

² V. *Evrei 2*, 16. Potrivit tâlcuirii pe care o dă Damaschinul însuși stilului cu pricina, ἐπιλαμβάνεται are acolo nu simplul înțeles de „ia” (așa cum e tradus de obicei la noi), ci mult mai puternica noimă de „apucă”, „ca să arate” – zice Ioan – „că El îi urmărește pe cei ce l-au întors spatele – fiindcă departe fugind noi, [El] ne-a tras la Sine” (*Tâlcuirea la Evrei*, PG 95, 941A).

τῆς ἐργασίας τῆς ἀρετῆς, ὅπως αὐτὸν ἰδόντες ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων ἐπὶ γῆν καταβάντα δι' ἡμᾶς οικονομικῶς καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς μητρὸς ἡμῶν, τῆς γῆς, πρὸς αὐτὸν ἀνέλθωμεν προαιρετικῶς, ἵνα ἐνδείξηται τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῆς πρὸς ἡμᾶς. Μείζονα γὰρ ἀγάπην οὐδεὶς δύναται ἐνδείξασθαι, ἢ ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θήσῃ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Πῶς οὖν ὁ μὴ ἔχων ψυχὴν τὴν ἀγάπην ἐνδείξηται;

(2) Διὰ τοῦτο ἀναλαμβάνει σάρκα, ἵνα ὀφθῇ ἐπὶ γῆς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῇ. Διὰ τοῦτο ἀναλαμβάνει ψυχὴν, ἵνα τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν θήσῃ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Φίλων δὲ λέγω, οὐ τῶν φιλοῦντων αὐτόν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ποθουμένων αὐτῶ· ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐμισήσαμεν αὐτόν καὶ ἀπεστράφημεν ἑτέρῳ δουλεύσαντες, ἀλλ' αὐτὸς ἔστηκεν ἄτρεπτον ἔχων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Διὰ τοῦτο ἔδραμεν ὀπίσω ἡμῶν, ἦλθεν πρὸς τοὺς μισοῦντας, κατεδίωξε τοὺς φεύγοντας καὶ φθάσας οὐ τραχύτητι ἤλεγξεν, οὐ μάλιστα ἐπέστρεψεν, ἀλλ' ὡς ἰατρὸς ἀριστος ὑπὸ φρενιτικῶντος ὑβριζόμενος, ἐμπτυόμενος, ῥαπιζόμενος τὰς ἰατρείας προσέφερεν.

Ὡς μέγεθος ἰατρείας τὴν αὐτοῦ θεότητα προσήνεγκεν τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος φάρμακον, φάρμακον ἐνεργέστατον, φάρμακον παντοδύναμον. Αὕτη τὸ ἀσθενὲς σαρκίον τῶν ἀοράτων ἀνέδειξεν δυνατώτερον. Ὡσπερ γὰρ ἀπρόσιτος ὁ σίδηρος γίνεται τῷ πυρὶ ἐνούμενος, οὕτως ὁ χόρτος τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐνωθεὶς τῷ πυρὶ τῆς θεότητος ἀπρόσιτος τῷ διαβόλῳ γέγονε· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων

¹ V. Efeseni 2, 7.² V. Ioan 15, 13.³ V. Varuh 3, 38.⁴ V. Ioan 15, 13.

învețe pe cel neștiutor chipul lucrării virtuții, așa încât, văzându-L din Părinteștile sânuri pogorât pe pământ pentru noi prin iconomie, și noi de la maica noastră – pământul – la El să ne suim prin sloboda alegere, ca să-Și arate covârșitoarea bogăție a dragostei Lui celei către noi¹; că mai mare dragoste nimeni nu poate arăta, fără numai cât să-și pună sufletul pentru prietenii săi² – și cel ce n-are suflet cum să-și arate dragostea?

2. Pentru aceasta ia trup: ca să Se arate pe pământ și cu oamenii împreună să petreacă³. Pentru aceasta ia suflet: ca sufletul Său să-l pună pentru prietenii Săi⁴ – iar „prietenii” îi numesc nu că L-ar fi iubit, ci că El îi dorea pe ei, fiindcă [de fapt] noi L-am urât și I-am întors spatele, altuia slujind, însă El a stătut⁵ având ne-schimbata dragostea către noi. Pentru aceasta a alergat în urma noastră, a venit la cei care [Îl] urau, i-a urmărit pe cei ce fugeau [de El] și, ajungându-i, nu cu asprime i-a pedepsit; nu cu biciul i-a întors, ci ca un preaales doctor ocără, scuipat, palmuit de către smintiți dădea tămăduirile.

Ca mărime a tămăduirii, pe dumnezeirea Sa a adus-o firii omenirii drept leac – leac prealucrător, leac atot-puternic. Aceasta⁶ pe neputincioasa bucată de carne decât [înseși] cele nevăzute a arătat-o [a fi] mai puternică, că precum fierul de neapropiat se face când e unit cu focul, tot așa iarba firii noastre, unită focului dumnezeirii, de neapropiat s-a făcut diavolului; și întrucât știu feciorii doctorilor⁷ că [tocmai] cele potrivnice le sînt

⁵ În gândirea elină, „a sta” simbolizează adesea – ca element al polarității „a sta”/„a curge” – statornicia. ⁶ Dumnezeirea Mântuitorului.⁷ Sinonim mai rafinat stilistic al simplului termen „doctorii”; expresiile de acest gen sînt destul de frecvent întâlnite în limba elină.

ιάματα οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες φασιν, διὰ τῶν ἐναντίων καταβάλλει τὰ ἐναντία· τὴν ἡδονὴν διὰ τῶν πόνων, τὴν ὑπερηφανίαν διὰ τῆς ταπεινώσεως. Οὐ μόνον γὰρ ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν πλούσιος ὢν θεότητι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀνθρώποις ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν. Τίς γὰρ ἀνθρώπων τοσοῦτον ταπεινός; Οὐκ εἶχε μὲν γὰρ, ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Οὐκ ἦν αὐτῷ ὑποζύγιον, οὐ δισσοὺν περιβόλαιον, οὐ χιτῶν ἄλλος. «Λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει· πάσχων οὐκ ἠπεῖλει.» Ὡς ἀρνίον ἄκακον ἤγετο τοῦ θύεσθαι οὐκ ἐρίζων οὐδὲ κραυγάζων. Ραπιζόμενος ἐδίδου προθύμως τὴν σιαγόνα τῷ παίοντι. Οὐκ ἀπέστρεψεν τὸ πρόσωπον ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων, Σαμαρείτης καὶ δαιμονῶν ἀποκαλούμενος, διωκόμενος, ταῦτα πάντα ὑπομένων, ὅπως καὶ ἡμεῖς τοῖς αὐτοῦ ἀκολουθήσωμεν ἰχνεσι, ταῦτα πάντα εὐδοκίᾳ πατρικῇ ἐπετελεῖτο. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὢν υἱὸς μονογενῆς καὶ ὁμοούσιος τὴν πατρικὴν αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐδημοσίευσεν. Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκε λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν. Ὡς ἀγάπης ἀνυπερβλήτου. Υἱὸν μονογενῆ συμβασιλεύοντα ὑπὲρ δούλων εἰς θάνατον δέδωκεν, ὑπὲρ δούλων ἀγνωμόνων, ὑπὲρ δούλων παρηκόων, ὑπὲρ ἐχθρῶν βλασφημούντων καὶ τῷ ἐχθρῷ λατρευόντων καὶ τοῦτον θεὸν ἀναγορευόντων. Ὡς βάθος πλούτου τῆς θεοῦ ἀγαθότητος.

¹ Principiu fundamental al medicinei alopatiche: vindecarea se face prin lucruri contrare afecțiunii respective. Aceeași denumire de „potrivnice” desemnează cele două categorii opuse una alteia: boala și leacul.

² V. Filipeni 2, 8.

³ V. Matei 8, 20.

leacuri celor potrivnice [lor]¹, prin cele potrivnice surpă cele potrivnice – pofta prin osteneli, mândria prin smerenie. Că nu doar S-a smerit pe Sineși bogat fiind cu dumnezeirea² și făcându-Se om, ci și între oameni S-a smerit pe Sineși – că dintre oameni cine [este] atâta de smerit? Că nu avea unde să-și plece capul³; n-avea asin, n-avea două cămăși, nici vreo altă haină. *Ocărât fiind, nu ocăra împotriva; pătimind, nu amenința*⁴. Ca un miel fără-de-răutate era dus spre a fi jerfit, nesfădin-du-se, nici strigând⁵. Pălmuit fiind, cu osârdie dădea obrazul Său celui ce Îl lovea⁶. N-a întors fața Sa de la rușinea scuișărilor, „samarinean” și „îndrăcit”⁷ fiind chemat, prigonit, acestea toate răbdându-le încât și noi să-I călcăm pe urme, acestea toate cu bunăvoința Părintească le săvârșea – că dintru El⁸ fiind Fiu Unul-Născut și de-o-ființă, Părinteasca Lui dragoste pentru noi o a vestit: că așa ne-a iubit pe noi Dumnezeu și Tatăl încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat răscumpărare pentru noi⁹. O, dragoste neîntrecută! Fiu Unul-Născut, cu Carele împreună-împărățește, pentru-robi la moarte a dat – pentru robi nerecunoscători, pentru robi neascultători, pentru vrăjmași care [Îl] huleau, și vrăjmașului îi slujeau, și pe acesta Dumnezeu îl numeau¹⁰. O, adâncul bogăției bunătății lui Dumnezeu!¹¹

⁴ I Petru 2, 23.

⁵ V. Isaia 53, 7.

⁶ V. și Matei 5, 39.

⁷ V. Ioan 8, 48.

⁸ Din Tatăl.

⁹ V. Ioan 4, 9.

¹⁰ Verbul din original are semnificația mai precisă de „a proclama”.

¹¹ V. Romani 11, 33.

Ἀλλ' οὐκ ἀντέστη ὁ μονογενῆς υἱός, οὐκ ἠθέτησε τὴν πατρικὴν βουλήν· αὐτὸς γὰρ ἦν ἡ βουλή καὶ ἡ θέλησις τοῦ πατρός. Διὸ δὴ ὡς τῆς φύσεως κοινῶνός τε καὶ μέτοχος καὶ τῆς ἀγαθότητός ἐστι μέτοχος — μία γὰρ φύσις ἐστὶ πατρός καὶ υἱοῦ μία —, ὡς οἰκείῳ ἐξυπηρετεῖται θελήματι καὶ ἄνθρωπος γίνεται καὶ καθίσταται ὑπήκοος τῷ πατρὶ μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, τὴν ἐμὴν παρακοὴν ἰώμενος.

(3) Ἔρχεται τοίνυν παθεῖν ἐπειγόμενος καὶ σπεύδων πιεῖν τὸ τοῦ θανάτου ποτήριον τὸ παντός τοῦ κόσμου σωτήριον. Ἔρχεται πεινῶν τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν καὶ οὐχ εὐρίσκει ἐν αὐτῇ καρπὸν· ταύτην γὰρ ἡ συκὴ παραβολικῶς αἰνίττεται. Τίς γὰρ πρωῒ ἐσθίει; Ὁ βασιλεύς, ὁ κύριος, ὁ διδάσκαλος· πρωῒ πεινῶν οὐκ ἐπέχει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς βρώσεως; Οὐ κρατεῖ τῆς φύσεως, ἀλλ' ὥσπερ τις ἀκρατῆς καὶ ἀκόλαστος ἀλόγως ὀρμᾶ πρὸς τὴν βρώσιν ἐν καιρῷ τῷ μὴ προσήκοντι — καὶ πῶς παιδεύσει τοὺς μαθητὰς νηστεύειν καὶ μὴ ἡττᾶσθαι πάθει ἐπιθυμίας; Οὐχ οὕτως τοῦτό ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ λόγῳ παραβολῶν διδάσκων ἐλάλει, οὕτω καὶ ἔργῳ τὰς παραβολὰς διεξέρχεται.

Προσηλθε τῇ συκῇ πεινάσας. Ἡ συκὴ ὑπέγραφε τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Γλυκὺς ὁ καρπὸς τῆς συκῆς, τραχέα τὰ φύλλα καὶ ἄχρηστα καὶ πρὸς καῦσιν ἔτοιμα. Ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος γλυκύτατον εἶχε τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς παρὰ θεοῦ ταύτην καρποφορεῖν προστεταγμένη, ἐπεκτήσατο δὲ διὰ τῆς

¹ Termenul din original îl denotă pe cel ce are în comun ceva cu cineva.

² Și aceeași. ³ V. *Filipeni* 2, 8.

⁴ După cum se va vedea mai jos, este vorba de firea omenească.

Ci n-a stat împotriva Cel Unul-Născut Fiu, nu a neșocotit Părintescul sfat — fiindcă Însuși este sfatul și voirea Tatălui. Pentru aceea, dar — firii fiind tovarăș¹ și părtaș, și bunătații este părtaș, că una este firea Tatălui și a Fiului, una²—, ca propriei voi slujește, și om Se face, și ascultător Se face Tatălui până la moarte — și încă moarte de cruce —³, neascultarea mea vindecându-o.

3. Vine, dar, a pătimi sânguindu-Se și grăbind a bea paharul morții, cel de mântuire a toată lumea. Vine însetând de mântuirea oamenilor, și nu află într-însa⁴ roadă — că pe aceasta o dă de înțeles smochinul în chip de pildă. Că cine mănâncă de dimineață? Împăratul, Domnul, Învățătorul, devreme flămânzind, nu-și înfrânează pofta de mâncare? Nu [Își] ține firea, ci, ca un neînfrânat și dezmațat, dobitocește Se pornește spre mâncare la vreme necuvenită — și [atunci] cum îi va mai povățui pe ucenici să postească și să nu se biruie de patima poftei? Nu așa stau lucrurile⁵, ci, precum prin cuvântul pildelor învățând graia, tot așa și prin faptă înfățișa cu de-amănuntul pildele⁶.

Apropiatu-S-a de smochin flămânzind⁷. Smochinul închipuia firea omenirii: dulce este roada smochinului, aspre frunzele, și netrebnice, și bune de ars — însă și firea omenirii preadulce avea roada virtuții, de la Dumnezeu având poruncă să o rodească pe aceasta, însă

⁵ Lit. „este aceasta”.

⁶ Altfel spus, parabolele Mântuitorului nu erau exprimate numai verbal, ci și prin acțiuni pline de sens, „fapte cuvântătoare”.

⁷ V. *Matei* 21, 18 și urm.

ἀκαρπίας τῆς ἀρετῆς τὴν τῶν φύλλων τραχύτητα. Τί γὰρ τραχύτερον τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν;

Γυμνὸς γὰρ ἦν ποτε ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ καὶ οὐκ ἠσχύνοντο, γυμνὸς τῇ ἀπλότητι καὶ ἀτέχνῳ ζωῇ. Οὐκ ἦσαν παρ' αὐτοῖς τέχναι καὶ βιωτικαὶ μέριμναι· οὐκ ἐπενόουν, πῶς ἐπικαλύψουσι τοῦ σώματος τὴν γύμνωσιν, οὐδὲ ἐπαισχύνοντο τῇ ἀκτημοσύνη οὐδὲ τῇ τῆς ζωῆς λιτότητι, ἀλλ', εἰ καὶ γυμνοὶ ἦσαν τῷ σώματι, ἐσκέποντο τῇ θείᾳ χάριτι. Οὐκ ἦν αὐτοῖς σωματικὸν περιβόλαιον, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἔνδυμα ἀφθαρσίας· ὅσον γὰρ διὰ τῆς ὑπακοῆς οἰκειοῦντο τῷ θεῷ, τοσοῦτον ἐσκέποντο τῷ τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματι. Παρακούσαντες δὲ ἐμακρύνθησαν τῆς σκεπούσης αὐτοὺς χάριτος, ἐγυμνώθησαν τῆς πρὸς θεὸν ἐκστάσεως καὶ θεωρίας, εἶδον ἑαυτῶν τὴν τοῦ σώματος γύμνωσιν, ἐπεπόθησαν τὰ τοῦ βίου τερπνά, ἐπησχύνθησαν τῷ λιτῷ καὶ ἀκτημονίᾳ βίῳ, «ἔρραψαν ἑαυτοῖς φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα,» ἐζήτησαν λογισμοὺς πολλοὺς καὶ εὖρον τὸν τραχὺν καὶ ἐμμέριμνον καὶ κατόδυνον βίον. «Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου.» «Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου,» «ἀκάθαρτος καὶ τριβόλος ἀνατελεῖ σοι,» ἀλλὰ καὶ «γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση.» Φρόνημα γήινον ἔσχεις, εἰς γῆν ἔσται ἡ ἀποστροφὴ σου. Παρασυνεβλήθης τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις· οὐ γὰρ συνῆκας ἐν τιμῇ ὧν. Ἐν τῷ θεῷ

¹ V. *Facere* 2, 25.

² În sensul că nu aveau. ³ Sau, în limbaj modern, frugalitate.

⁴ *Facere* 3, 7; „cingătorile” cu pricina nu sînt aici niște simple brăie, ci acopereau și organele genitale.

⁵ „Pe care le vei face”, spune Anastasie Sinaitul în tâlcuirea anagogică a Exaimeronului, „închinându-te pămîntului, și pietrelor... și apelor sale, și focului său” (*Anastasius of Sinai Hexaameron*, OCA 278, Roma: Pontificio Istituto Orientale, 2007, 11.V.16). Sevirian al Gavalelor are altă

a dobândit prin nerodirea virtuții asprimea frunzelor: că ce este mai aspru decât grijile lumeste?

Că gol era cândva Adam – și Eva –, și nu se rușinau¹: gol prin simplitate și prin viața cea nemeșteșugită. Nu erau la ei meșteșuguri și griji ale vieții; nu născoceau cum să acopere goliciunea trupului, nu se rușinau de neagonisire, nici de simplitatea vieții, ci, măcar că goi erau cu trupul, erau acoperiți cu dumnezeiescul har. Nu era lor² trupească haină, ci era lor veșmânt de nesticăciune – că pe cât se făceau casnici prin ascultare lui Dumnezeu, pe atât erau acoperiți de veșmântul nesticăciunii; însă neascultând ei, depărtatu-s-au de harul ce îi acoperea, despuiatu-s-au de cea către Dumnezeu ieșire din [sine] și vedere, văzutu-au goliciunea trupului lor, poftit-au desfătărilor vieții, rușinatu-s-au de viața cea simplă³ și neagonisitoare, *cusutu-și-au frunze de smochin și au făcut loruși cingători*⁴, cercat-au gânduri multe, și au aflat viața cea aspră, și cu grijă, și dureroasă: *Întru sudoarea feței tale mânca-vei pâinea ta; blestemat pămîntul întru lucrurile tale*⁵, *spini și mărăcini va răsări ție*⁶, dar și: *Pămînt ești, și în pămînt vei merge*⁷. „Cugetare pămîntească ai avut, în pămînt va fi întoarcerea ta. Aruncat ai fost în rîndul dobitoacelor celor fără de minte, că, în cinste fiind, nu ai priceput⁸. În Dumnezeu erai⁹, și virtute roditoare nu ai cunoscut, ci

perspectivă, și anume că blestemul pămîntului este relativ, depinzând de faptele omului, și tocmai asta ne arată precizarea *întru lucrurile tale*: „Când păcătuiesc, este bătut pămîntul; când merg pe calea bună, [Dumnezeu] îl blagoslovește” (*Omilia 6 la Facere*, PG 56, 498).

⁶ *Facere* 3, 17-19.

⁷ *Ibidem*.

⁸ V. *Psalmi* 48, 13.

⁹ În original „fiind”, înlocuit în traducere prin „erai” pentru mai multă cursivitate.